

2. Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті оподаткування прибутку підприємств в Україні: монографія / [Огороднікова І. І., Серебрянський Д. М., Смірнова О. М., Стадник М. В., Турянський Ю. І.] ; за заг. ред. Д. М. Серебрянського. – К. : Алерта, 2013. – 366 с. (18), Ч. І. – С. 35–39.
3. *Копчинська К.* Європейські тенденції в оподаткуванні прибутку підприємств / К. Копчинська // Науковий вісник Полісся. – 2015. – № 2. – С. 148–153.
4. *Мельнь О. В.* Актуальні питання оподаткування прибутку / О. В. Мельнь, С. В. Лукаш // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2013. – № 67. – С. 107–111.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755–VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Податок на прибуток – 2015: що принесла податкова реформа. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spd-info.com.ua/ua/view/news/one/5157>
7. *Ульянова Н.* Україна: налог на прибыль [Электронный ресурс]. / Н. Ульянова, О. Дерлюк // ICF. – 2015. – Режим доступа : <http://icf-ua.com/article/ukraine-nalog-na-pribyl>
8. *Хольцлер Х.* Звіт про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні [Електронний ресурс]. / Х. Хольцлер, Е. Лібанова, Т. Єфименко // Harmonisation of public procurement system of Ukraine with EU standards. – 2015. – 211 с. – Режим доступу : http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/STATE-SUPPORT-STUDY_UKR_20.04.2015.pdf
9. *Грушко В. І.* Первинне публічне розміщення акцій (ІРО): теорія і практика вітчизняних компаній : монографія / В. І. Грушко, О. Г. Чумаченко. – К. : Дорадо-Друк, 2013. – 252 с.
10. *Грушко В. І.* Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / В. І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. – № 12. С. 20–28.
11. *Грушко В. І.* Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 28–32.
12. *Грушко В. І.* Вплив глобальних та інтеграційних процесів на розвиток інститутів фінансового ринку України / В. І. Грушко // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – №4 (18). – С. 110–114.

УДК: 336.662

А.В. Телегуз
магістрант, спеціальності «Облік і аудит»
Університет економіки та права «КРОК»
Науковий керівник: В.І. Грушко
доктор економічних наук, професор
Університет економіки та права «КРОК»

Фінансовий лізинг: порядок відображення в податковому і бухгалтерському обліку

У статті наведені ключові відмінності фінансового лізингу від фінансової оренди. Відображено відносини сторін угоди фінансового лізингу. На прикладі було розглянуто порядок відображення в податковому і бухгалтерському обліку.

Ключові слова: фінансовий лізинг, фінансова оренда, лізингодавець, лізингоодержувач.

А.В. Телегуз
*магістрант, спеціальності «Учет и аудит»
Університет економіки и права «КРОК»*
Научный руководитель: В.И. Грушко
*доктор економічних наук, професор
Університет економіки и права «КРОК»*

Финансовый лизинг: порядок отражения в налоговом и бухгалтерском учете

В статье приведены ключевые отличия финансового лизинга от аренды. Отражены взаимоотношения сторон соглашения финансового лизинга. На примере был рассмотрен порядок отражения в налоговом и бухгалтерском учете.

Ключевые слова: *финансовый лизинг, финансовая аренда, лизингодатель, лизингополучатель.*

A.V. Telehus
*Master's Student, specialty «Accounting and Audit»
«KROK» University*
Scientific Supervisor: V.I. Hrushko
*Prof., Doctor of Economic Sciences
«KROK» University*

Financial leasing: the procedure of reflection in taxation management and accounting

The article describes the key differences of financial leasing from the lease. The relationships between the parties of the financial leasing agreement were described. On the example the procedure of reflection in taxation management and accounting was considered.

Keywords: *financial leasing, lease, the lessor, the lessee.*

Постановка проблеми

З моменту переходу України до ринкової економіки постало питання, стосовно найбільш інноваційного підходу до пошуку альтернативних методів фінансування витрат підприємств задля забезпечення матеріальною базою і реструктуризації виробничих потужностей. Саме такою альтернативою став лізинг.

На даний момент, лізинг не набув широкого розповсюдження в Україні, хоча саме надання лізингових послуг може забезпечити оновлення технічного оснащення багатьох підприємств України і заміну його як на вітчизняну, так і на імпортну техніку. Тому дана послуга є дуже актуальною і необхідною на ринку фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На даному етапі розвиток надання лізингових послуг та проблеми їх організації привернули увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних фахівців, про що свідчать наукові публікації та видання. Серед значної кількості дослідників варто виділити: Абашина А. М. [1 с. 154], Веленто В. І. [2 с. 56], Газман В. Д. [3 с. 38], Грушко В. І. [14-17], Волошина Ю. В. [4 с. 211], Джуха В. М. [5 с. 49], Івасенко А. Г. [8 с. 162], Міщенко В. Р. [9 с. 88], Приймак Н. В. [10 с. 154], Чумаченко О. Г. [14], та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

Згідно даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, обсяги надання фінансового лізингу в 2015 році збільшилися на 3,4 млн. грн, порівняно з 2014 роком [13]. Тому, є необхідність в більш детальному розгляді етапів надання даної послуги та її відображення в податковому й бухгалтерському обліку.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розгляд фінансового лізингу, як фінансової послуги, та порядків ведення обліку на підприємстві, що надає ці послуги.

Виклад основного матеріалу дослідження

Згідно з Законом України «Про фінансовий лізинг» лізинг – це підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [6, с. 312].

Отже, основна задача лізингу полягає у забезпеченні передання майна в користування від власника, який хоче його продати, але не може задовольнитися отриманням періодичних платежів, користувачу, який не має змоги придбати майно, але має можливість взяти його в оренду. Таким чином, ситуація вирішується завдяки появі лізингодавця, який за повну вартість купує об'єкт лізингу у його власника і від свого імені передає його в лізинг користувачеві.

Лізинг здійснюється за договором лізингу, який регулює правовідносини між суб'єктами лізингу, і, залежно від особливостей здійснення лізингових операцій, може бути двох видів - фінансовий чи оперативний.

Відмінність оперативного та фінансового лізингу, а також податкових наслідків, відображено в табл.1.

Таблиця 1

Відмінності оперативного лізингу від фінансового

Оперативний лізинг	Фінансовий лізинг
Передача ОЗ в лізинг не є об'єктом оподаткування ПДВ	Передача ОЗ в лізинг є об'єктом оподаткування ПДВ
Передача ОЗ в лізинг не змінює податкових зобов'язань з податку на прибуток орендодавця та орендаря	Передача ОЗ у лізинг для цілей оподаткування податком на прибуток прирівнюється до його продажу (для лізингоодержувача – до придбання)
100% лізингових платежів можна відносити до складу податкових витрат, а ПДВ за ними – до ПК	Платіж складається з компенсації частини вартості ОЗ, процентів та комісії. ПДВ з повної вартості в момент передачі потрапляє до ПК. Проценти та комісії не є об'єктом оподаткування ПДВ
Після закінчення строку договору ОЗ повертається лізингодавцю	Право власності на ОЗ може перейти до лізингоодержувача одночасно зі сплатою останнього лізингового платежу (якщо це передбачено договором)

Джерело: складено автором на підставі [6].

Суб'єктами лізингової угоди є:

- лізингодавець – суб'єкт підприємницької діяльності, який передає в користування об'єкт лізингу за договором лізингу;
- лізингоодержувач – особа (як юридична, так і фізична), що отримує від лізингодавця право володіння і користування предметом лізингу;

- продавець (постачальник) – юридична або фізична особа, яка на основі договору купівлі-продажу продає лізингодавцю майно, що в майбутньому буде використовуватися як предмет лізингу.

Відповідно до статті 6 Закон України «Про фінансовий лізинг», договір лізингу складають в письмовому форматі.

Серед його обов'язкових складових є:

- предмет лізингу (потрібно вказати які саме об'єкти основних засобів надаються в лізинг);
- термін дії договору, на який час лізингоодержувачу надається право користування предметом лізингу;
- розмір лізингових платежів, платежі повинні бути ануїтетними;
- інші умови, відносно яких, при зверненні хоча б однієї зі сторін може бути досягнута згода [6, с. 325].

Кожна господарська операція здійснюється з метою отримання прибутку, у зв'язку з цим згідно договору фінансового лізингу, лізингоодержувач сплачує лізингові платежі.

Згідно Закону України «Про фінансовий лізинг», до складових лізингових платежів належать:

1. Сума, що відшкодовує частину вартості предмету лізингу;
2. Винагорода лізингодавцю за отримане майно;
3. Компенсація відсотків за кредитом;
4. Інші витрати лізингодавця, що мають відношення до виконання договору лізингу [6, с. 325].

Але згідно Податкового Кодексу, складовими лізингових платежів є:

1. Відсотки або комісія, що були нараховані на об'єкт фінансового лізингу;
2. Сума, що відшкодовує частину вартості предмету лізингу [12, с. 241].

Тому для того, щоб уникнути некоректності з відображенням лізингових платежів в податковому обліку, рекомендовано дотримуватися структури, запропонованої Податковим Кодексом України.

Визначимо, що предметом договору фінансового лізингу є матеріальний актив, що належить до основних засобів. Це може бути майно, вартість якого перевищує 2500,00 грн. (без урахування ПДВ). Вартість об'єкта, який передається у фінансовий лізинг, розраховується без урахування відсотків (комісій), відповідно до договору.

Згідно з Податковим Кодексом України, передача майна у фінансовий лізинг у податковому обліку прирівнюється до продажу. Сума доходу визначається на підставі первинних документів: акта приймання-передачі об'єкта, договору тощо.

Якщо передається актив:

1) об'єкт спеціально був придбаний для операції фінансового лізингу, то доходом буде договірна вартість активу, встановлена договором, відповідно до п. 135.4 Податкового Кодексу України, без урахування відсотків та інших витрат. Але потрібно звернути увагу: «У разі якщо вартість об'єкта фінансового лізингу, що вперше або повторно вводиться в експлуатацію, визначається договором у сумі, що є меншою від вартості витрат на його придбання або спорудження, орган державної податкової служби має право провести позапланову перевірку для визначення рівня звичайної ціни» (абз. 5 п. 153.7 ПКУ) [7, с. 246].

Водночас з віднесенням на дохід, сума якого відобразиться у рядку 02 декларації з прибутку, виникає право на витрати, що також має підтверджуватися первинними документами – накладною, договором тощо. У випадку, якщо предмет фінансового лізингу був придбаний з метою передачі лізингоодержувачу, проблем із визначенням витрат не буде. Звернемо увагу, що пп. 135.5.2 ПКУ відносить до

інших доходів доходи від операцій оренди/лізингу, визначених відповідно до п. 153.7 ПКУ [7 с. 268]. Однак, приймаючи до уваги, що в межах цього підпункту необхідно розуміти оперативний лізинг, а в разі операцій фінансового лізингу – це дохід саме від операційної діяльності, адже як було зазначено раніше, такий вид діяльності обов'язково повинен бути передбачений установчими документами;

2) об'єкт на момент передачі перебував у складі основних засобів – балансова вартість основного засобу прирівнюється до нуля. Передача у фінансовий лізинг прирівнюється до продажу, тож за нормами п. 146.13 ПКУ визнається дохід у сумі перевищення доходу (вартості, встановленої договором) від постачання предмета лізингу над балансовою вартістю основного засобу (балансова вартість розраховується відповідно до пп. 14.1.9 ПКУ) [7 с. 43]. Сума амортизації до моменту передачі основного засобу фінансового лізингу належить до складу витрат (що залежить від напряму використання основного засобу).

Дохід від операцій фінансового лізингу у вигляді лізингових платежів, за мінусом вартості об'єкта фінансового лізингу, належить до інших доходів (пп. 135.5.2 ПКУ). Датою визнання є дата нарахування таких доходів відповідно до договору (п. 137.11, п. 153.7 ПКУ) [7с. 268]. Якщо, наприклад, лізингодавець отримав оплату у вигляді авансу за півріччя, але договором встановлено період нарахування лізингових платежів, що дорівнює кварталу, таким чином, до складу доходів відноситиметься квартальна сума за датою нарахування, встановленою договором, без урахування авансу. Отже, інші доходи – комісії, відсотки тощо – відображають у рядку 03 декларації.

Звернемо увагу: витрати лізингодавця з укладання угоди про фінансовий лізинг, наприклад на юридичні послуги, можуть вважатися іншими витратами (пп. «г» пп.138.10.2 ПКУ) того звітного періоду, в якому був заключений договір. Лише за тієї умови, якщо такі витрати не належать до складового елементу лізингових платежів (не будуть повернені лізингоодержувачем) [7 с. 159]. За дотримання цієї умови такі суми мають право на визнання у періоді понесення у рядку 06.1 декларації з прибутку.

Передача активу в межах договору фінансового лізингу прирівнюється до продажу. Відповідно до п. 187.6 ПКУ, датою виникнення Податкових зобов'язань з ПДВ в лізингодавця буде дата фактичної передачі, що підтверджується первинними документами. Базою для нарахування ПДВ є вартість, яка була зумовлена в договорі, але не нижча від ціни придбання об'єкту лізингу (п. 188.1 ПКУ). Нарахування та сплата відсотків лізингового платежу в межах договору фінансового лізингу не є об'єктом оподаткування ПДВ (пп. 196.1.2 ПКУ). У цьому випадку податкові накладні виписувати не потрібно [7 с. 295].

Відображення операцій фінансового лізингу відбувається за нормами П(С) БО 14 «Оренда». Фінансовий лізинг П(С)БО 14 називається фінансовою орендою [11 с. 59].

Лізингодавець відображає результати двох операцій:

1) фінансовий дохід лізингодавця (пункти 10–15 П(С)БО 14) [11 с. 25]. Юридикальна особа відображає наданий у фінансовий лізинг об'єкт як дебіторську заборгованість лізингоодержувача у сумі:

- лізингових платежів;
- негарантованої ліквідаційної вартості за мінусом фінансового доходу, що підлягає отриманню, з визнанням іншого доходу (доходу від реалізації необоротних активів).

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю зазначеної

суми, що визначена за лізинговою ставкою відсотка, є фінансовим доходом лізингодавця. Приклад розрахунку фінансового доходу та розподілу між відповідними звітними періодами наведено у додатку 2 до П(С)БО 14 [11 с. 25].

Якщо лізингодавцем є виробник об'єкта фінансової оренди, то дебіторська заборгованість орендаря відображається за п. 13, 14 П(С)БО 14 [11 с. 25].

2) інший дохід – реалізація необоротного активу (п. 19 П(С)БО 14) [11 с. 25]. Одночасно з наданням активу в фінансовий лізинг остаточна вартість об'єкта вилучається з балансу лізингодавця з відображенням у складі інших витрат (собівартості реалізованих необоротних активів).

Актив фінансового лізингу, визнаний утримуваним для продажу, відображається орендодавцем відповідно до П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», на субрахунку 286 «Необоротні активи, утримані для продажу». Але у випадку, якщо актив спеціально був придбаний для лізингоодержувача, він обліковується на субрахунку 281 «Товар на складі» [12 с. 19].

Відображення фінансового лізингу в бухгалтерському та податковому обліку розглянемо на прикладі.

Об'єктом договору фінансового лізингу є грузовий автомобіль, вартість якого становить 24 0000 грн. з ПДВ. Розмір лізингових платежів (у складі відсотків та комісій) відображено у договорі, вони становлять 120000,00 грн. Дата нарахування лізингових платежів є останній день звітного періоду – кварталу. Термін, на який надається право користування об'єктом фінансового лізингу, становить 5 років – 20 кварталів. Для виконання умов договору лізингодавець придбав автомобіль окремо табл. 2.

Таблиця 2

Облік операцій фінансового лізингу у лізингодавця

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Податковий облік	
		Д-т	К-т		Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
1.	Перераховано продавцю передоплату за автомобіль	371	311	240000,00	–	–
2.	Відображено ПК з ПДВ	641/ПДВ	644	40000,00	–	–
3.	Отримано автомобіль	281	631	200000,00	–	–
		644	631	40000,00	–	–
4.	Зарахування заборгованостей	631	371	240000,00	–	–
5.	Нараховано і сплачено збір до ПФУ (3%): 200000,00 x 3% = 6000,00	949 (92) 651	651 311	6000,00	–	6000
6.	Збір за першу реєстрацію ТЗ	949 (92) 641	641 311	217,80	–	217,80
7.	Реєстрація автомобіля в ДАІ (номерні знаки, ТО, інші послуги)** (сума умовна)	3771	311	4000,00	–	–
8.	Збільшено собівартість	281	3771	4000,00	–	–
9.	Передано автомобіль у фінлізинг	181	702	220000,00	220000	–
10.	Нараховано ПЗ з ПДВ	702	641/ПДВ	44000,00	–	–
11.	Списано собівартість автомобіля	902	281	204000,00	–	204000
12.	Нараховано частину компенсації вартості автомобіля за 1 квартал 264000,00 : 20 = 13200,00	377	181	13200,00	–	–

1	2	3	4	5	6	7
13.	Нараховано лізинговий платіж за I квартал без урахування частини компенсації вартості автомобіля $120000 : 20 = 6000,00$	377	733	6000,00	6000	–
14.	Отримано лізинговий платіж (частину компенсації вартості автомобіля, відсотки та комісію) $13200,00 + 6000,00 = 19200,00$	311	377	19200,00	–	–

Джерело: складено автором.

Висновки

Фінансовий лізинг є достатньо новою фінансовою послугою, що набирає обертів на українському ринку, хоча у світовій практиці вже сформовані дієві механізми лізингових операцій. Процес підвищення обсягів лізингової діяльності в Україні стримує недосконалість та суперечливість вітчизняного законодавства. Для більш значної зміни ситуації на ринку фінансових послуг необхідне подальше вивчення сутності лізингу, його методології, цілей та механізмів здійснення. Саме це нам надасть можливість розробити план заходів для стрімкого розвитку ринку лізингових послуг.

Література

1. *Абашина А. М.* Бухгалтерський облік на виробництві : підручник / А. М. Абашин – М. : Філін, 2009. – 640 с.
2. *Веленто І. І.* Право власності: шляхи гармонізації та вдосконалення законодавства в Республіці Білорусь та Російській Федерації / І. І. Веленто. – Мінськ : Право і економіка, 2005. – 361 с.
3. *Газман В. Д.* Финансовый лизинг. / Высшая школа экономики. – 2-е изд. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2009. – 457 с.
4. *Волошин Ю. В.* Розвиток лізингу в Україні: переваги і недоліки / О. Д. Ладюк // Фінанси, учёт, банки. – 2008. – № 14. – 341 с.
5. *Джуха В. М., Панфилова Е. А.* Микроэкономика : учебное пособие для студентов и вузов. – Москва : ИКЦ «МарТ». Ростов н/Д. : Издательский центр «МарТ», 2004. – 256 с. (Серия «Учебный курс»).
6. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 року № 723/97-ВР.
7. Закон України «Податковий кодекс України» від 02.12.2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями.
8. *Івасенко А. Г.* Менеджмент : учебное пособие. – Новосибирск, 2001. – 97 с.
9. *Миценко В. І., Луб'яницький О. Г., Слов'янська Н. Г.* Основи лізингу: [Навч. посіб.]. Серія «Бібліотечка банкіра». – К : Знання. – 2010. – 138 с.
10. Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» ВР України Закон від 24.12.2002 № 349-IV.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 року № 181.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 15 серпня 1999 року № 121.
13. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринку фінансових послуг від 16 січня 2016 року. Режим доступу до звіту: <https://nfp.gov.ua/>
14. *Грушко В. І.* Первинне публічне розміщення акцій (ІРО): теорія і практика вітчизняних компаній : монографія / В. І. Грушко, О. Г. Чумаченко. – К. : Дорадо-Друк, 2013. – 252 с.
15. *Грушко В. І.* Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / В. І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. – № 12. С. 20-28.
16. *Грушко В. І.* Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 28-32.
17. *Грушко В. І.* Вплив глобальних та інтеграційних процесів на розвиток інститутів фінансового ринку України / В. І. Грушко // Економічний вісник Донбасу. 2009. – №4 (18). – С. 110-114.